ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԴ ԱՐԺԱՆԻ

ՎԻՊԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ.

ՀԱՏ. Բ. ԹԻՒ 47. ԿԱՆԱԿԵԹԸ 1846 Դ... 4.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱՆԿԱԹՅ

ՈԳԻ ՏՊԱՐԱՆԻ

Երկարաժամ փորձուցանք առաջ մշակել զայն այն է, որ սերմնուցանք պարարտ հողի մէջ ցանել, փայլել, ցաքանել, տափանել և հասոյ աղօթքով և յուսով սպասել մինչև ծլելն բարձրանալն, հասկ կապելն և հասունանալն. և ոչ թէ անհամբեր թեթևամտութեամբն միանգամ զնոյն բուռ արան սերմանց, փչել, ցանած սերմնուցանքն հողէն հանել, տեսնել թէ ինչ առաջնան են հասել, ու կրկին թողուլ. Որ ոչ թէ բուրն այլ և այլ հարկաւոր գործքերէն յետ կեցնել, այլ և բոլոր իւր սերմնուցանքն արդէն ցոյց տալով կ'ոչնչացնել, և իւր բովանդակ աշխատութենէն զրկել. Բայց մեք, որ անցեալ քանի մի թէր. Աշխարհիս քանի մի սպառնական հարուածք հրատարակեցինք 'ի մասին մեր երկրական Հայ Քրիստոնեայ եղբարց թէպէտև չառաջէ շատ բան խելքիքն, բայց չուզեցանք պարապել, անտարակոյս հաւատալով որ սերմն բարի էր, և երկիրն բարեգոյն. Մեր սպառնական Աշխարհին կայծմանիք և զօրենծութիւնն հաւասարած է 'ի սկզբանէ. հաւատոյ գլուխը, որ ոչ ինչ բարի խնդիր կամ առաջարկութիւն անցրուց չի մնացեց' եթէ միայն խնդրոյն մէն փոքր հանգէկութեան ունենայ. — Այդպէս ժամանակ, յորում Պապական Աշխն կրկին և կրկին կարգաւոր, մեր խնդիրն կկատարէ, և այս մասին ընդէր պէտք մնացել, զի ոչ ազգային պարգևաց համար հնարաւորել, և ոչ մեր ձեռն մէն բլիթ գձերէ համար.

Ներկայ եւ ս , որովհետեւ անձրեւային եղանակին օդերոյ , և մարդկի կերկին իւրեանց վարուցանքին են հետեւում . մեզ եւս պարտականութիւն եղաւ որ մորքը մի կարէի ցանկեպ . այսինքըն տաւօշափիհնաք Պատուէրի Այգին որ եթէ Կոչկաթա մէն Հայ Ընկերութիւն հաստատմէ ԱԳԱՍՏԱՆ ՍՐԲՈՑ ԵՒ ԱՅԳԵԱՑ անուանք , և ամէն էսորէն վաղըն մատմնոյ մարդ. իւր որովհան կամ անմահական եկամուտը մէն ջերին դ ու մայ փրկելով տեղն մեր գյոյ , որ ընկերանին շահագանեքով և շահուն շահ բաշգ եյով գնան , որով հարզմանն յետ փոլ մի սեկողեն որոնք բան պատահելէն , նորա որոց կամ այրւյն գանէ երկու. տակ փողին փաշխ տալով նոյա ապրուստ և տուուն հոգանե : Ո՛ր օրհնանի. տանեք թէ Ա ամոակամ տան տուփի տալով երկու հարիւր ռուփի չենոց Բենի տարուայ ապրուստի համար : Եթէ Ա մուտի . թող Բենն փախանակ երկու հարիւր ռուփւոյ փաշխ գտանելոյ՝ չորս կամ մեկ հարիւրի փաշխ գտանի : Բայց եթէ Բենն յառաջ մեռանի քան զԱ , ուրեմն Ա իւր կենդանութեանը՝ եթէ շատ կարօտաւոր չլինի՝ չհանի , և իւրնից յետ եւ՛ ոչ ոք չկարենայ ազահանջել . եթէ որոք մերձաւոր ընտանի լինի և կարօտ , փաշխն թող նա գտանէ : Այս ձև պետք մինչև 950 տարի , մինչև որ ընկերութիւնն Ապատահելոց բաւական գլուխ դրամ չունի . և այնուհետև թող փախէի հասարակաց համար : ☞ Բայց հասարակաց կերակրէի այն ժամանակին , յորժամ հասարակութիւն կկամենայ ուրոք գումար կամ՝ անուանով կամ առանց անուանի այն ընկերութեան օգնութեամբ դումարել : և ոչ թէ այլ կերպիւ :

Այս քանն կրեցինք միայն՝ որ նշան տանք թէ պատիւն մեն հասարակութիւն Այգի համար հարկաւոր է . Ի հարկէ Ագգասէր և Խնամածու հաստատողին կարէն ունել եւ նորանոր և շահեկան խնամածութով զզարծն տրկել առ եւ բարեգործ կատարած :

— Բարձր արժանապատիւ Խաչակ Տէր Գրիգորեան Օրոյոպագոյն Ա արգասաւո և Կուսիրակ Ամարիյական Աթաւոյն Եղո ապէմի . եւ Հինեգուտան Շողնատով Ի Մողրաս յղղեցութիւն Ազնուէցւոյ Հայոց :

— Գին ամն Եւրոպացի 'ի Գերմասլա փողցի ուխտաքն հրապարակ զՄ՝ոյսրար անհամաձայնա՝ գործոյ 'ի Նոմնել զօրհի մատանի , թափցյ յանձին իւրում և յաւերան բադոքեցաւ :

— Եղեկանական ամն սեգակով եմեռա 'ի վաձանատուն Մեծնոհ՝ և գործոցզգասին փակ մի , և յանուան անիրատանեայ՝ խոստովան եղև թէ [illegible] — [illegible]

— Մեր Մէկոնեայ Եղեկանական Հայ Կրթատանոյ յերեկ չորս բերէց՝ որ իւր (Եան Կոմրի տակ) , Եւոս եսեր Աղաւոէր Տարագանն անուանի , Զօրս կոչմն լաւ կերով տկոննեց , անտուն որ բողոքամ Հայու (կուսպոչա) և մահճետական գործոնլարք կոչմնե երկար յառակացու , և զինոյլ ժամանակն ուշքին տրամադրելով լսելի , և տալ : " Պա[illegible] Խոսքն երկարեց , բայց մեք կարճ բանեցք . — Առաջերանք , ու կտակնեք , զառաջերան , ու կրապողինք , որ մեր Աղաւ Եկեղեցին , ամենքին և ամենայն մատանի հոգւոյ և մարմնոյ պարգաւական է ՄԻՍ Հոգով և Ճշմարտութեամբ միայն աղօթողաց նկատեն , արդարև

տարուն կցնեալք․ որ մինն մերկաց է մեզ ասի գինէ, թէ՛ ... էր։

— Խնդիր վարժատանցն առ. Կառավարութիւն՝ ՚ի մասին բանալոյ այգանձն և նախակրթարան սեփականս ՚ի կայսմանէ Տէրութեան ընկերաւ գործատարանի 2000 կամ ...։

— Հրատարակեալք ՚ի ձեռաց իւր հաւաքմանց մերոյ գործապատրաստութե Փիլիպ Յովհաննէս Վարդապետին մերոյ, ՚ի վերայ երկնային գործոց որ ըստ խնդրոյ Սուրբ Աստուածային Յայտ իշխանին, իբրև բացատրել ծանօթութիւն՝ մատեան որ սկզբանց նախնին Աստուածութեան մերոյ Լուսաւորչին և որդւոյն նորին Գրիգորի ՚ի Փոքր, և Փոքրոյն՝ ՚ի Հռոմ։

— Լսողիւր Վիեննայոյ բողոք լսունոյ թէ Զինք շատակերքնէն, յաւ ան չորեցո ումն, և նմանողքն են չոյ և ամփսն խնդրէն։ Օ՛նոյն բողոք բանտոյ և լսողիւր Մուրբայ թէ Հընգիկ մշակում մեծավարպք են, շատ ունին, և քիչ աշխատին։ ☞ Ուրեմն ուստի յառաջ գայ այն մեծ շահ շահաբանածով Իռլանդայինոց․ եթէ երք մեծ կերն քան գինատն։

— Լսի թէ Խորհրդոյն Փոխարքայն Իռլանդայի առաջնորդիւր գրով կրանն, ՚ի Կասասիսունայ ... և մատուցանել ըշխարհական թիւն իւր Վեհափառ Թագաւորին Օփոնլեայ փոխեալ է գառարան թուղթ գլխաւորց իւրոց, և դրեցեալ զնոր առաջ նորա, որ է Պէս կամ Թագակ Փնկեա, և ձն Իռլանդայի։

Շողնառ առաքիչուա բերել դիւրանդիմ Փարիզ ՚ի Գաղղիոյ մեգիտասա՝ մասն կասավարիդ գաշխարհ-հին յանուն կրթութեան Խշխանամեա Հոր իւրոյ։ Թագաւոր Ըմպերացիք համարին գայս ՚ի բարդաւոմաց ինընք Գաղղիայ այ յառաջ եկեալ։ գի մի կամ մեւս եղանակաւ խոսելու արկանեցին այցելութեան նոցա առ Մեծին Ռելանդիա։

— Գաղթականութեն նոր Զելանդայ կամ Եասպանիա որ ուսուր բարգաւաճեալ պաշտամանց։ Մէջոց աշխարհին, որ մինչ յարդ անձնատի՝ ականզըն կոչում յառաջինն անցանել ՚ի Սէ Թոմինա Մեսինայոյ, և զարդարև կատարեցաւ գիտեմ թէ նշդրիտն երկարութեան Վանկուվը Ն ևենհարգգայ, որ եղին ՚ի Հարաւային բաժնի կղզեայն տարածութիւն ինչ երկին՝ այնքան պարարտ, արգասաւոր, և սառուածոյ՝ մինչ զարմանալ և զեղնունքն Եասպանիաւ, զոր մեծաւ խնդրութեամբ ընդունին Գաղթականքն արդարանել։

— Երկրեսցական կառավարութիւն Մեծին Բրիտանիոյ ՚ի նորոյ բարեհաճեցաւ է կարգել վերին նոր Եպիսկոպոսարանս, երկու՝ Աստրալիա, և մի՝ ՚ի Զին։ Վերջինս այս անուանեցաւ Լ. Եթսա Վիկտորիայ։

ԸՌ․ ԵՒ ՏՐԱԿԱՆՔ․

Փոփոխութիւն ինչ ոչ եղև յառաջասուր, գինի անցեալ դրութեան մերոյ Լեզուագիտաց. ամենայն ինչ կայ և մնայ որպէս յառաջն. և յայն երկրաւորալք գի ՚ի նմին կոչեն Թագաւորք յանձնայս քանի մի ամսոյ, Ուսանութիւն գրոց այնքան տարաւ է. մինչ կարծիս տալ անոնց թէ պատճառ եղիցի այս տալ նորութեան յառաջ որի քան զոր այժմ է։

Ըղանաց ծախսն՝ Բաց ՚ի Հնդկաց, ամիս ...։

ԼՐԱԳԻՐ․ Լոյր է Հառաջ յամենայն կարգաց Հայկաստանու, գի անձին յայն տալ ...

[illegible]

[illegible] 1 [illegible] 24 [illegible]

[illegible]	19.257	[illegible]	72.221
[illegible]	8.748		31.283
[illegible]	305		1.692
[illegible]	1.743		5.997
[illegible]	208		637
	30.460		111.830

[illegible] 9, 14, 0 [illegible] 10, 6 [illegible] 8, 12, 0 [illegible] 9, 6, 0 [illegible] 3, 12, 0 [illegible] 4, 2 [illegible] 1 [illegible] 24 [illegible] 110.489 [illegible] 9512

[illegible] 7, 12, 0

[illegible]

[illegible] 523

[illegible]

[illegible]

[illegible]	12.424
[illegible]	4.229

[illegible] 5, 12, 0 [illegible] 5, 14, 0

[illegible]

[illegible]	4.026 [illegible]
[illegible]	4.409

[illegible]

[illegible]

[illegible]	5.600
[illegible]	52.858
[illegible]	13.100

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	15.604
[illegible]	313

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ:

ԼՈՐԴ ՉԵՍՏԸՐՖԻԼՏԸՑ

ԽՐԱՏՔ

ԱՌ ՈՐԴԻ ԻՒՐ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ուխտաւորին՝ առ որ ծանեան հասանել փութք ի յա-
ռաջ մատչելոյն զգուշութեանն, և մին հասարակ և
արդարագին նմանութեան ասեն առ. ամենայն անձին.
Ի սրբութեան և Քաղցրութեան պարգևին մա-
տանել վարդապետի կամ վարդապետի մեծին, և զբա-
նիւ երգական կարգին.

Որ թողութ . որ կամ մասնին մխիթարութեան
և ի յոյս հանճարեղութեան, որ նախապատիւ յոյն առաջ-
նորդն և անձնատրութեան՝ որ անկրաւ անձ-
նեւ ի մարգարէութիւն. Բայց որպէս մ' անհա-
կառակ նշանակ նա ամբողջ յարդարելոյ և մեծ արժանեաց
ամենայնին՝ որոց մասնաւորեալ զինքն. Օրհնեալ
Հոգւոյն, զերաւ թէ հրաշալեաց լինել որ.ք անձն
ծառայել կամ ընծայել, ընդ ..., և ի մեծ քերթող
թէ նա ... կամ այն հրաշալեաց. հաց
առաջ որ նոյն պատմութիւն և յարգանս զօր՝ առեն.
" կարծեմ յայս ինչ անդ՝ շնորհ ... զայս հե-
րանւոր անդրադառնայ, մանկտոյ և եւ զայս պատ-
մութեան." " Այս զինչ ձեզ հասանել զօրութ մասն
որոյ և ես Հոգւոյս Քաղցրել մասն ձեր." ՚ւ և զամենայ
կամ, որք ... ընծայեցանք են, և Հոգւոյն կամ
անհամեմատ յայս կամ յոյն բան. Եթէ նա զոր զինչ
զօ կատարեալ տանել. կամ պատիւ մարդկել, և զօ-
րութեան նորա անհասութեան մեծոյ՝ կամ մխի-
թարութեանն և կամ անհնարութեանն ... կամ
յարտորական բանիւքն Հոգւոյն՝ կեանք, նոքա որ
խաղալ է, և երկրորդ՝ որ բանաստեղծ է. այսինքն
թէ նոյն է, և երգեցի ես՝ երգս ի մեծ հրաշ-
քն. Բայց ի մեծ կարգամք մեր բանին, որով նա-
բա ուղիղ բանին զանազանել, և յաջողեալ այլոց ա-
ռաքելոց հետագայից, յաջողեն զնա լինել զնեց մեր
մխիթարութեան առաքելոյ եղան, նշանաւորէ նորա
ուսումնականութեան, և աւետարանական կամ ...
զնա մեզ, յոյն թէ որ.ք մեծ ծառայութեան կա-
րգեր. Բանի որ յաջին լինին ... , որպէս ա-
ռեւտք յաջողեան զօ մխիթարութեան առ անձին,
առաջ և ... Հանճարեղ կերպին. Բայց կամ
մեզ զինուոր, ... թէ, ... յաջին ...
զանձն Հանճարեղ եւ նոյն զօր ... զօր-
բանել. Նա ... յաջողեան յաջողէ ...
նութեան և ուսմանց թեան ... , յորոց ... որ
և ... Մանաւանդ թէ նորա կամ և կարգեն
զնոյն առ նոյն անձն, և զանձ ... կրկին
զօր նորա ... թեան և ... Նոյնպէս պատ-
մութեան մեջ նոյն զործեր կուսենեան զօր հասանե.

Յիշատակ Վարդապետի Երեմիայ ի Խրիմու
Բանաստեղծ և Քերթողի Ազգին Հայոց Անեցի
Եւ ի ... ի ... Մեծին Մինասայ.

Գրեալ Երեմի և ... Ներսէս.*

ՑԱՆԿԱԼԱՄԲ զորձս Աստուծոյ՝ որ զայսպիսի,
Մեծ և ահեղ՝ ... երգեցեալ՝ ներգործելեան.
Աստեղք ի վեր զարմանալեաց յարձակեան ,
Եւ այլք ի կեանս մշտնջենաւորեան մարգարեան ատեան.
Հանդարտեալ երաստաց մատունք լուսեան ,
Եւ ի յորդաւ թէ բարձանալ արագեան .
Բազմաձայն ոգիքն և հնչմունք համարձակեան ,
Ի յերկնս յանկիւնս զինն առ հայրեան .
Նման երկնային բարբառքն , որ ձ հազարեան .
Միշտ առ նոյն համաստութեանն երկիր եղեան ,
Ի Աստուծոյ մարգարէից ընդ ծննդեան ,
Եղեալ առ ձայնիւք անմեղանեան .
Աստուծոյ զորեղ աստեղց մատունք սերովբէեան ,
Հոգւոյ մարմնոյ առաքելոց համաստեղեան .
Ի յոյս և յուսոյ ընծաւ թեան հոգւոյ , որ առաջնորդեան ,
Յոյսն և զէն ընծաւ թեան նոյն որ.ք խոստացեալ .
Բարեխօսութիւնք երկիր կայից կատարեցեան ,
Որ մեծ աստուածոյ կոչեւք շարժէ նեղութեան .
Աւուր և զինն ընծայութեան օրոյ և Քրիստոսեան ,
Որք ընդ Հոգւոյ Քրիստոսի և ... աստուածեան .
Նմանատեսք կամարն երկնից խորան ձայնեան ,
Որք մշտաշարժ ընթացին զօրին անդրադարձեան .
Յոր խնամութեամբ նորա մխիթարութեան յայս փառաւորեալ,
Եւ նորոգեան ընծայեան զօրեղ երկին առ հանդէս.
Անել ... զօրութեան ծնեալ նոյն շարժմունք որ.ք կոչմանն,
Որ ի շարժման և յանշարժից աստեղց ձայնեն .
Վեհք թեաց երկին ընդ.թեան մեծ յար ընթացաւոր ,
Որք ի ծովու այս աշխարհին † կան ի ձեռն.
Որք շարժեալ յարկէ երկիր անմահական ,
Մեծ այն՝ յոլ զինուորն երկիր անդրադարձեան .
Պաշտօնէից մեծ այն Հրեշտակ ,
Որ յորդաւ արքին ընծայեան զօ առաքելական .
Այսպէս անշարժ ընդ թեան երկիր որ զօրացեալ ,
Ի նոյն ... ... պատերազմ զէն զինն .
Երկրագործք ... կրկին ... ,
Մխիթարեան լինին նոյն թ և պատանի || յարդարեան .
Բազմէից աստեղց մատունք որ խաւարեցեան ,
Անապական մեջ իննոյն յարմարեցեան .
Երբ զինքն որդւոց աշխարհին որ.ք հոգւոյն ,
Անմահն բանին արարչեալ , որով առաջին .
Նոյն ամենայն հրաշագործեաց զարմանալեան ,
Որ թէ բանիւ մեծոյն նորա անդրանիկեան .
Ի անձն առաջ նոր հանճարոյ խնամոյն ,
Որ ի ընթ.թեան արարածոց զօ զօրացեալ .
Ի սրբոյն կոյս նորոգեան Հոգ ծածկեան ,
Մեծն առ նոյն զարդարանաց ջուր զենեան .
Խորհրդական համբարձման յոյս մխիթարեան ,
Զօրութիւն նոր զօրացութեան հուր նկարեան .
Նմանն անձն զօր յարդարեալ զօրացեան ,
Ցանկալ ... այս ջուր՝ ի ընծայեան .
Որք առնելոյն և ... զօրն առ լինելոյ ,
Յորդեալ առ այս և զէն ջուր զօրացեան .
Բարեկից յայտ մատանց պարգևական ,
Որ ընդ Հոգւոյ Հոգւոյ ընծայեան մխիթարեան .
Որով երկիր այս զինուոր առաջնորդեան ,

* Մի և եբ ... ի ձեռին , և ... առ-
... ... և ... .

* Ի զգալ ... " ... "
† Ի զգալ ... " ... "
|| Ի զգալ ... " ... "

[illegible]

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Շարունակեալ Թիւ 46 Եր 209.

[illegible]

նանքն , զանազանն հնդկաստանեայս . գրուածքներին ուճեմն , և այլն , ասելովք , և եթէ որ մին գիրք բացնալ , կամ թէ մին քարոզի անկեալ գիծս , միայն խօսքն են բարոյ բանիւքն միջնոյ կրկնութեան , և են հիմունք . բայ գիտութիւնն միշտ կ՚յուսացեալ էակաց եթէ տեղեաւ լինին , ինչ դրացութեան գիրք որ կարգաւ և ինչ լինելոյ քաղաքական և ճառեր որ լինի , ընդ հանուր ընդունելոյն կենին , բայց մասցն ուղիղ պարտ էր տալ ։ Դարպասու գնալ յետ ապաւէնս կողմն և աշխարհին մէջ եղած սիրոյն սիրուն քաղաքանին տանիլ , լինելով լինելով չինուածական միայն հանդերձ . ունենք զձեւ , բայց եթէ որ յետ կըպանաւ , հարուստ հող . յաւելել խելքը չէ ու նշանակ . եթէ կուզես կարգաւ գնալ սիրուն , կանոնել , և զարդարած դաշտերն մէջ լուսաւոր գոլ , և միայն գրաւեալ զհողերն մաքուր նշանով և զուարճանալ տանել , զուգէ քաղաքի մանուկ զոյգեան և սեռական մին փոքր հող (Հօու) ուրախութեան գերազանց շարժել , բայց եթէ որ յետ կըպատեն , ճշմարտութ առնել քեզ , հետ ընկերն ուղեւորս ։

Վաճառականաց թեան . երաժշտութեան , քաղաքական կառավարութեան , բարեկարգութեան և հասարակ մասին էլ նոյնպէս ասեմ ։ Կա բարերն մեծ սկզբնականն ուժի և առաջին ուսումնական ունին , և բարոյական էլ գիտութիւններն ։ Բայց այս բան փոքր անձինք կան , որ են բանիցն գիտութիւնն համբաւոյ ։ Քանի՞ շատ գործիներ , խաղաղութեան , ուսումնական , վաճառականներ և հոգաբարձներ կան , որ իւրեանց սրբութեան առաջին գիտնոցն անկեալ չեն , որ փոքր ինչ ժամանակ միայն մարմնով աշխատելով և ուրիշներն աշխատած գործերին փոքր ի շատէ մասն գտնելով և բաւական կալուածք (Մէյտան) ուշով մեծ նոյն շարքաւ ունին նմանց լինելով , և մնացեալ իւրեանց կեանքն ներ արտաքին մէջ աղօթելոյ (Լօղաչէ) մեծ նման պաշտօնէլով . ընթանալ ։ Խօսքերն , որ առաջ գիտնալն էլ չէ կրկնել՝ բան թէ լուսոյն , և այս էլ զանազան արել յետոյ . ինչպէս հաւրս պահել , Յակոբ , թագաւոր դրել և համբաւ տալ , եթէ որ չունի կամ միաբանն վաճառականն ինչպէս գնել և եթէ որ ամենամեան կարգացեալ յառաջ դառնալ , ինչպէս իւրեանց զինուորն բարեկարգել , են յայտնի խորհրդոյն , ինչպէս ամենայն սիրելն համբաւ յայտնելոյ գիտուն խօսել , վարել , երկել , հաւատարիմ . յանձնել , կարողութիւն տալ , զօրել . ամենայնիւ , քաղել , հաւատալ , մտքովն , յիշատակել , ընկերն ինչպէս վաճառել , և ինչպէս ամբողջ գնել . Կա բարերն նորոգեան , բայց եթէ փոյթ յուսոյն են իւրեանցմէ սկզբնական և հնարական գիտութիւնն սովորել , որ ազատութիւն , բարեկրթութիւն , առողջութիւն և հայրութեան սիրոյն մասն , Յոյն ամենեցուն՝ որ են պատուական գիտութիւնն էլ ամբողջական , վերջումն իւրեանց արտաքսածը մէջ գլխաւորապէս զարմանալ , և ազատասարակութիւնն օրհնութեամբ երկինս ։

ՏԵՍՉԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻ Ն․ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ՆՈՒԻՐԱԿԻ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Սինկափոր ։ Հոկտեմբեր Ի– 46 ։ ՌՁ ։ 204

Հոկտեմբեր 24 միրոեցի գրուածն Պարոն Սիմէոն Մանուկեանց ընդունեցեալ Մադրաս , և յառաջ ուղերձ ինչ յօրինեալ յղեցի վասն փոխարութեան խորհրդոց միաբանութեան . ինչ յաւելու յայտնեմ թէպէտև առաւել ուրախութեան էին , քանզի գերեզման ինն . ազատութիւն հասարակ , կայր 'ի մէջ փոքր խմբոյս առաջին . զի յետ ուրաքանչիւր երեկոյին ժողովեն յայտնութիւն 'ի տան միոյն պարոնաց՝ սեղ սրտանց ինն կենցաղակցութեամբ . Մանաւանդ միանգ թագաւորին արձակումն . ուր եթէ նոյնպ լուր լսեալ էր որ՝ հարցուցեր ամենեցուն . և եթէ գործ զմուրհն ունէր խորհուրդ հարցանէր . և կամ հաղեալ առողջութեանց հեռանէին , ուստի և մեք ականջան զանմնաց յանձնայն երեկոյին , զի իւրաքանչիւր որ յառկացեալ էր միաւ ազգանի . Մալաս կիրակի՝ Պարոն Իզայեալ . Ըլ . Պարոն Սիմէոնի Լայիս , Յակոբն պատուականեցն Սեթեանց և սոյց Երրորդն . փափեցին զուրախութիւն մեր 'ի սրտին թեւն . քանզի վասն ձախորդութեան գործոց վաճառականութեան մանեկացն իմաստնե հեռեալ հանգոյր մաւչով . և իւրեանց հրապարակեցին յուսալով օգնութիւն և զձեռնտուութիւն զսոսնել . ամբոյն ամենեցուն միաբանաւոյն՝ որք բուռն դրոյ , դարձ եղև զարմանալի և հրաշման արժանաւոր , զի 'ի մէջ ութեւտասն ամսոց այսքան մնաց յառաջացեալ . թէպէտև իւրեանց յանձնեցին զամենայն առաւելս իւրեանց 'ի ձեռս Ընդգէմացոց և յուսալին առանց ինչ քննադատել ըն-

՚նեղոյ զերծանել . արդարև Հոյակապանօքն մեր այնեցին սոցա . զի Պօրան Սեպտիմեան Սեւերիանոսի անկեալ (2500 մղոնչէ) անտի լինի , նա և մասն քառորդ սանդ ՚նոցա (600 մղոնչէ) զի մի փաճառեցին , և կարօտ մնացին . ՚նոյնպէս Պօրան Լաւոյն Օգոստեան անկեալ (6000 մղոնչէ անտի լինի) բաւեալ հասուցանել և (պհապր մաւչին) զինուորն մեռեմ , որ կամէր արկանել զտուն ՚ի բանտ . սակայն Փոքրն մի եղեւ և պահան անկեալ 6000 մղոնչէ . ոչ յաւու ումեք , այլ ՚ի ՚նեղ լծեալ՝ հաղի զերծս եղբարն ՚ի բանտ . ա. որ զնացաք յայցելութիւն , և արքան կաընար էր մխիթարեցաք .

Ուր բանդ ուժէ է յայն բանդէ , որ ժամանակաւոր զհոշահանել յանցաւորքն մեան , այլ յայսմ կան բանդ արկեալ փաճառուպն . և սաւանդ պատասանեալ արաշխան յանցաւորք . թէև զանձին մեծաւարութ են , զոր և յայս բանդի մեծուցանեն կախիմանքիակ անցի փաճառումանց ՚ի քէրբն պատիկանին է , և յիրաւանց բնակութիւն անկեալ , յասաւկ զաւան զոր փակեն յերկեցին . և մնացել կարին զնալ անհնայն բարեկամք ՚ի սըրտիշեան . իսկ յերեկոյեան ոչ թուղուն առհասարակն մնանել , զաք առանց բանտաւոր պաշտմանք , և կամ յասակ հրամանի քաղաքապետին .

Նոյեմբեր 22 . Ընդ Պօրանցն Լեռայետ Օգոստեան և Սեբէոնի Սևերիանոսեան զնացաք տեսանել զպածառանն յորում յօրինեալ որև զպարանակոծութիւն են , որոց Հայոցմանի անդեան և կարասեաց զերկեան շաքարուառ՝ պահպանել զնուն աւուրս՝ թանձրացուցանեն , առա ափխակացուցանեն . յայս մի և ՚նոյն ՚նիւթոյ չէին զօրի , քաղաքս , անդ շինեցին և այլ պէտքս առանձ հերմնեւէն . Այն զործառանն է Ս. Միքայելի Փոշնձոյ մեծադր Պօղոսարար անն . ՚ի ՚նմա է և քառակուսի թիւն իւր , ուր կայր ծառաստանն անուանի ՚նմանի . և փոքր ծառ մի՝ զոր ընդ հարկանելով արտաքս մաղէր ՚նիւթ իւրոյ ազնուակ իւրեա չխօթ , զոր անմեք կաթնածու կոչէին հըբաւիմաց յեշեալ մշակքն զներդ ՚ի մերձն զաւակն առն իւրոյ , և անզէնացա . զինչ . մանն որոյ զանձնոյն արծանաւոր կոս եհան ՚ի ամս , որք էին բազմաւանդ աստեղաց ծախարին ծառք քարանցեալք . պատկերք ՚ի հին ամանակաց ՚նկարեալ , արկեալ բազմաբանեան Ջարանայ , և այլ պէնպէտրմական զարդք . զորս յայտ չէր մեր տեսանել . ՚նոյնպէս զենք հին ժամանակաց . ատ.ք , որոց բնաւոր զնածք մարդոյ փորագրեալ ՚նորք և արուեստաւորքս , և որինակ մի և կամ փոք երկայն քան զմարդանասակ , զոր հընչեցոյց , որ էր երկանեայ՝ գործ Սալոմեցւոց . և Քրիստոս Թագաւորութեան Սուրբաքրտաց ՚նկարք և որձանք . և պատկեր Պատուականեան պօղոսի Օմանգուց Թագաւորայ՝ իրաւիգ պատկերեալ զգեստուքն . և առանձ իւր յն էին մատենիք սէապէս լեզուայ . եղեց և զիր գինն Կ գրեանց անուն , որ 24 լեզուաւ հաւատոյ խոստովանութիւն ասէ . և զինի այդր անմնայիշ մինչ կանգ զնալ . եղեց և զրաւր Սանկիւր , որոյ կերպարանօքն իւր բաւէ՝ առաջ քան զհրեշտակն . և կատցն ՚նմանն բաւի . իսկ զբաժին Հոգեկահաւէ . և ձայնն և ոչ մեռաւ ՚նման , որոյ ՚նման այլ թագաւն կամ կենդանի չամենայն փառօքն և իւր խեղդական ձայն . Շ. [illegible]

ՏՊԱՐԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ի Ս. Ղ. [illegible]